

MEDEDELING AAN DE VLAAMSE REGERING

Betreft: Grondwettelijk Hof – rolnummer 8510- beroep tot vernietiging van het decreet, minstens van de artikelen 2, 3, 5, §2, 7° en 8° en artikel 8, van het Vlaamse Gewest van 20 december 2024 tot wijziging van het decreet van 18 juli 2003 betreffende het integraal waterbeleid, gecoördineerd op 15 juni 2018, en het Mestdecreet van 22 december 2006

Samenvatting

Door de heer SMEETS Bart e.a. – 18 verzoekende partijen - werd een beroep ingesteld tot gehele of gedeeltelijke vernietiging van het decreet van het Vlaamse Gewest van 20 december 2024 tot wijziging van het decreet van 18 juli 2003 betreffende het integraal waterbeleid, gecoördineerd op 15 juni 2018, en het Mestdecreet van 22 december 2006,

Het beroep is gericht tegen het voormeld decreet van 20 december 2024, minstens tegen de artikelen 2, 3, 5, §2, 7° en 8° en artikel 8, meer bepaald m.b.t. de inrichting van de beschermingsstroken en de verwerking van persoonsgegevens in het kader van het Mestdecreet.

De middelen houden onder meer verband met een beweerde schending van de Algemene Verordening Gegevensbescherming, artikelen 10 en 11 van de Grondwet, alsook artikel 16 GW en artikel 1, eerste aanvullend protocol EVRM, artikel 7 en 8 van het Verdrag van Aarhus.

Overeenkomstig de artikelen 82 en 85 van de bijzondere wet van 6 januari 1989 op het Grondwettelijk Hof, komt de Vlaamse Regering tussen in voormelde procedure bij het Grondwettelijk Hof.

Er is reeds een beroep tot vernietiging van artikel 8 van voormeld decreet van 20 december 2024 hangende bij het Grondwettelijk Hof onder rolnummer 8492.

De griffier van het Grondwettelijk Hof heeft bij brief van 15 juli 2025 aan de Vlaamse Regering kennis gegeven van het bovenvermelde beroep tot vernietiging van het decreet, minstens van de artikelen 2, 3, 5, §2, 7° en 8° en artikel 8, van het Vlaamse Gewest van 20 december 2024 tot wijziging van het decreet van 18 juli 2003 betreffende het integraal waterbeleid, gecoördineerd op 15 juni 2018, en het Mestdecreet van 22 december 2006, ingesteld door SMEETS Bart e.a. (18 verzoekende partijen), teneinde haar toe te laten in de procedure voor het Grondwettelijk Hof tussen te komen.

Het beroep is gericht tegen het voormeld decreet van 20 december 2024, minstens tegen de artikelen 2, 3, 5, §2, 7° en 8° en artikel 8, meer bepaald m.b.t. de inrichting van de beschermingsstroken en de verwerking van persoonsgegevens in het kader van het Mestdecreet.

In een **eerste middel** wordt aangevoerd dat de artikelen 2, 3 en 5 van het decreet, enerzijds de artikelen 10, 11, 16 van de Grondwet juncto artikel 1, eerste aanvullend protocol bij het EVRM en anderzijds artikel 23 GW juncto artikel 6 van de plan-MER-richtlijn (2001/42/EG) en artikel 7 en 8 van het Verdrag van Aarhus en het rechtszekerheidsbeginsel schenden.

Een eerste middelonderdeel: de facto onteigening met miskenning van artikel 16 GW. Er wordt gesteld dat de door artikel 1.3.2.2., §1 DIWB (artikel 3 bestreden decreet) opgelegde beperkingen dermate drastisch zijn dat een aantal percelen (langs VHA-waterlopen) niet meer als bruikbaar landbouwareaal kunnen worden beschouwd, waardoor deze percelen volledig worden onttrokken aan het landbouwareaal en aan de beschikbare teelt- en bemestingsoppervlakte van de betrokken bedrijven. De invoering van de beschermingsstroken zou neerkomen op een zogenaamde de facto of materiële onteigening. Deze de facto onteigening zou ingevoerd worden zonder enige vorm van voorafgaande vergoeding of compensatie, waardoor deze regeling artikel 16 GW en artikel 1, eerste aanvullend protocol EVRM schendt.

Tweede middelonderdeel: gebruiksregeling met miskenning van artikel 1 EAP EVRM wegens ontbreken van compensatiemaatregel: de beschermingsstroken tellen niet mee in de mestgebruiksruimte van het perceel en door de invoering van deze maatregel worden de exploitatiemogelijkheden van hun landbouwgebruikspercelen zeer drastisch beperkt binnen de beschermingsstroken en dit zowel wat betreft de keuze van de teelt binnen deze strook, de mogelijkheid om aldaar bemesting of grondbewerkingen te doen. Er wordt aangevoerd dat zelfs het betreden of berijden van deze strook wordt verboden. De regeling vormt bijgevolg een eigendomsbeperkende maatregel, maar vormt ook een ernstige beperking van de exploitatievrijheid die een landbouwer pachter geniet in toepassing van artikel 32 Pachtdecreet.

Een uniforme en algemeen geldende vergoedingsregeling voor het aanhouden van beschermingsstroken is niet voorhanden.

Door enkel te voorzien in de gebruiksbeperkingen en verbodsbepalingen, zonder enige passende, voorafgaande en/of algemeen geldende vergoeding of financiële compensatie te voorzien, schendt art. 3 van voormeld decreet de art. 10 en 11 Grondwet, en art. 16 Grondwet Juncto art. 1, EAP EVRM.

“Het voorzien van een verplichting tot inrichting van beschermingsstroken, die een aanleiding geven tot een krimp van het voor een landbouwer binnen zijn bedrijf beschikbare landbouwmateriaal, en dit tevens aanleiding tot een vermindering op bedrijfsniveau van de voor de landbouwer beschikbare bemestingsruimte, een gebruiksbeperking betekent die een fundamentele aantasting van het eigendomsrecht (exploitatievrijheid van de landbouwer) inhoudt, welke regeling, gelet op de afwezigheid van een uniform geldende vergoedingsregeling, een disproportioneel karakter vertoont met het nagestreefde doel, en die daarom strijdig is met de in dit middel aangehaalde bepalingen. Besluitend dient vastgesteld dat de verplichte inrichting van beschermingsstroken zoals geregeld in art. 3 van het decreet van 20 december 2024 om die reden strijdig is met de vereisten van art. 1, Eerste Aanvullend Protocol bij het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens. art. 3 van het decreet van 20 december 2024 schendt om die reden art. 16 Grondwet juncto art. 1 Eerste Aanvullend Protocol E.V.R.M. en dus ook de artikelen 10 en 11 van de Grondwet.”

Derde middelonderdeel (gebruiksregeling met miskenning van art. 1 EAP EVRM wegens onevenredigheid van de beschermingsmaatregel in functie van het nagestreefde doel): volgens de verzoekers ontbreekt in casu het redelijk verband van evenredigheid tussen de aangewende middelen en het nagestreefde doel manifest, en dit gelet op het feit dat de verplichting tot handhaving van beschermingsstroken louter geldt op basis van de ligging van percelen langsheen een waterloop (VHA-atlas) en de ligging van percelen in een gebied van gebiedstype 2 of 3. De eigen bemestingspraktijken van de individuele landbouwer doen in se niet terzake en er is ook geen verband met diens wijze van exploiteren.

De verplichting tot het aanleggen van een beschermingsstrook is tevens manifest onevenredig aangezien verontreiniging door andere bronnen dan agrarische niet wordt meegenomen in de aanpak voor de realisatie van de doelstellingen inzake het waterbeleid. *“Het is niet omdat de Nitraatrichtlijn vanuit haar toepassingsgebied beperkt blijft tot agrarische bronnen, dat daardoor de geïntegreerde aanpak van de KWR (wat betreft gecombineerde aanpak voor diffuse bronnen en/of effecten) zou kunnen worden terzijde geschoven. Deze aanpak gaat ook in tegen het Mestdecreet zelf, dat in haar artikel 2, 3de lid Mestdecreet zelf aangeeft zich tot doel te stellen zich te conformeren aan de Europese regelgeving ter zake, in het bijzonder de Nitraatrichtlijn 91/676/EEG, de Kaderrichtlijn Water 2000/60/EG en de NEC-richtlijn 2001/81/EG.”*

Vierde middelonderdeel (gebrek aan tijdige, daadwerkelijke inspraak binnen een passend tijdsschema): het thans bestreden decreet voert met de artikelen art. 2, 3, 5, een verplichting tot aanleggen en eerbiedigen van zogenaamde beschermingsstroken langsheen VHA-waterlopen in. Deze beschermingsstroken vormen de uitvoering van een aantal in MAP 7 vervatte zogenaamde “generieke maatregelen”. MAP 7 vormt een plan of programma in de zin van art. 2.a. EG-richtlijn 2001/42/EG, dat onderworpen dient te worden aan de opmaak van een plan-MER en aan publieke inspraak.

Ondanks het feit dat de ontwerp MAP 7 nog aan een openbaar onderzoek diende te worden onderworpen, werden - in het kader van de zogenaamde “snelle bijsturing” van het Mestdecreet en het Waterwetboek - de beschermingsstroken reeds ingevoerd in de wetgeving middels het bestreden wijzigingsdecreet van 20/12/2024. *“Door pas in een openbaar onderzoek te voorzien m.b.t. een ontwerp MAP waarvan de omzetting in wetgeving reeds werd gerealiseerd door goedkeuring, publicatie en inwerkingtreding van wetgeving die voorafgaat aan het openbaar onderzoek, is de Vlaamse Regering en de Decreetgever de verplichting niet nagekomen om een passende inspraakprocedure te voorzien in een passend stadium.”* Door deze werkwijze werd gehandeld in strijd met het bepaalde in artikel 7 en 8 van het Verdrag van Aarhus. Tevens in strijd met artikel 6,1 en 6,2 EG-richtlijn 2001/42/EG.

De decretale bepalingen die werden ingevoerd m.b.t. de beschermingsstroken gaan uit van het begrip “oppervlaktewaterlichamen die zijn opgenomen in de Vlaamse Hydrografische Atlas” om het toepassingsgebied af te bakenen. Bij de inwerkingtreding van het wijzigingsdecreet was geen versie van de VHA-atlas bekend die verordenende kracht zou kennen. De betreffende VHA-atlas werd ook niet onderworpen aan inspraak van het publiek.

In zoverre voormelde VHA-Atlas niet onderworpen werd aan de richtlijn 2001/42/EG, noch aan hoofdstuk II van titel IV van het decreet van 5 april 1995, is niet gewaarborgd dat aan de eisen van artikel 7 van het Verdrag van Aarhus is voldaan.

In een **tweede middel** wordt aangevoerd dat artikel 8 van het betrokken decreet de artikelen 10 en 11 GW, artikel 22 GW juncto artikel 8 EVRM en artikel 5, 1°, a en b AVG-verordening schendt.

Doordat art. 8 van het decreet van 20 december 2024 in te algemene en vage termen gesteld is enerzijds en doordat voormelde bepaling niet voorziet in beperking van uitwisseling in functie van die gegevens die noodzakelijk beperkt dienen te blijven tot de realisatie van een specifiek doel, miskent deze bepaling volgens verzoekers artikel 5, 1, a, b en c AVG.

“De uitgebreide mogelijkheid, zoals voorzien in art. 8 van het Decreet van 20 december 2024, om dergelijke gegevens mee te delen aan een zeer ruime categorie van derden, kan systematisch worden uitgevoerd zonder dat er een afweging gebeurt van de noodzaak tot het meedelen van deze gegevens in functie van het doel van de gegevensverwerking en rekening houdend met de mogelijke schade of benadeling die de mededeling van deze gegevens kan berokkenen aan de individuele landbouwer. Door op dergelijke algemene en ongereguleerde wijze gegevensuitwisseling met derden mogelijk te maken, schendt de aangehaalde bepaling art. 22 grondwet en art. 8 EVRM en ook het artikel 5,1, a, b, en c. Algemene Verordening Gegevensbescherming.”

Tussenkost Vlaamse Regering

Dit beroep tot vernietiging van het decreet van het Vlaamse Gewest van 20 december 2024 tot wijziging van het decreet van 18 juli 2003 betreffende het integraal waterbeleid, gecoördineerd op 15

juni 2018, en het Mestdecreet van 22 december 2006, werd aan de Vlaamse Regering betekend op 16 juli 2025.

De omzendbrief VR 2009/23 van 16 januari 2009 betreffende het Grondwettelijk Hof bepaalt dat, als een bepaling van een decreet van het Vlaams Parlement in het geding is, de Vlaamse Regering altijd een memorie indient. De Vlaamse Regering beschikt daarvoor over een termijn van 45 dagen vanaf de ontvangst van de kennisgeving door de griffier van het Grondwettelijk Hof.

Overeenkomstig de artikelen 82 en 85 van de bijzondere wet van 6 januari 1989 op het Grondwettelijk Hof, komt de Vlaamse Regering bijgevolg tussen in voormelde procedure bij het Grondwettelijk Hof. De belangen van de Vlaamse Regering zullen in deze procedure verdedigd worden door het kantoor Eubelius.

De Vlaamse minister van Omgeving en Landbouw,

Jo BROUNS